

De vogeltjes van Grieg

Lang geleden luisterde ik met een ongeschoold muzikkenner - hij had geen muziekvakopleiding genoten, maar een universitaire opleiding in ietsisme - naar een oude opname van een compositie van Grieg, die moest worden afgespeeld op een ouderwetse grammofoon.

De 78 toeren plaat van bakeliet, of misschien was het schellak, was ergens in de twintiger jaren van de twintigste eeuw gemaakt. Het betrof hier een uitvoering van de Morgenstimmung van Grieg.

Wat deze uitvoering zo bijzonder maakte, was de toevoeging van vogelgeluiden, of imitaties van vogelgeluiden, aan de poëtische compositie. De muzikkenner moest er om grinniken en ik ook. Hoe smaak kan veranderen, dacht ik. Of wellicht was het ooit bedoeld voor een eenvoudig publiek.

Mijn interesse was echter gewekt. Ik studeerde reeds compositie en was gefascineerd door alles wat met klanken te maken had. Ooit, besloot ik, ga ik geluiden en muziek samenvoegen. Wat een idee!

Uiteindelijk heb ik het niet gedaan, want tot mijn afgrijzen zag ik componisten hun plaats in de publieke waardering innemen, die weinig benul hadden van muziek, maar die wel de beschikking hadden over indrukwekkende apparatuur. Aan knoppen draaien is eigenlijk heel eenvoudig.

Enige jaren later woonde ik een concert bij waarop een violiste een paar schaarse noten traag en zacht speelde, terwijl op de achtergrond een tape meeliep (vroeger gebruikte men een te magnetiseren lint om geluiden op te nemen) met gekreun van, neem ik aan, ontevreden mensen.

Maar ik hoorde de vogeltjes van Grieg, daarom moest ik glimlachen. Toch, werd mij naderhand uitgelegd door een betrokken technicus, was de combinatie van muziek en het gekreun op tape een geheel ander concept, dan de toevoeging van vogelgeluiden aan een reeds voltooid werk.

Het is dat ik dorst had en niet te laat in de kantine wilde arriveren, anders had ik de man willen vragen hoe hij de toevoeging zou vinden, als hij niet had geweten dat het om een voltooid werk ging. Grieg was immers een vooruitstrevend componist. Wellicht hoorde hij er vogeltjes bij.

Grieg componeerde bij voorkeur in een natuurlijke omgeving. Het was er zelden stil. Voor een stadsmens misschien wel, maar hij moet de vogeltjes hebben gehoord, de regen, mogelijk kabbelde er een beekje voorbij. Voegde Grieg niet muziek toe aan zijn omgeving?

Als componist weet ik dat er veel meer in je muziek terechtkomt dan de luisteraar vermoedt. Je zit te componeren, er wordt aangebeld door een collectant, aan de overkant start iemand zijn motor, je kind is ziek en ligt te hoesten, het hoort er allemaal bij en het komt er allemaal in.

Nog steeds werken sommige componisten met toegevoegde geluiden, maar vreemd genoeg hoor je nu voornamelijk klanken die de componist nooit gehoord kan hebben tijdens het scheppen. Alsof hij al bij voorbaat aan een alibi werkte. Je kunt niet bewijzen dat hij op de plaats delict aanwezig was.

Laten wij voortaan de werken van oude meesters uitvoeren met de geluiden die zij moeten hebben gehoord. Eindelijk kunnen we dan met recht spreken over een authentieke uitvoering. Al die tijd, besef ik nu, deden we dat verkeerd. Je moet niet alleen een pianoforte uit een museum slepen, of een oude vedel afstoffen, maar ook een koets met ratelende wielen door de concertzaal jagen.